

9. 1. 2014

ID: 93343

Osoba blízká

Okolnost, že právnická osoba na straně jedné a fyzická osoba na straně druhé mají společnou osobu blízkou, z nich ještě nedělá osoby, jež jsou si navzájem blízké.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 1212/2012, ze dne 26.11.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně N. s. r. o., se sídlem v P., zastoupené JUDr. J.Š., advokátem, se sídlem v P., proti žalované R., s. r. o., se sídlem v P., zastoupené JUDr. J.C., advokátem, se sídlem v P., o určení vlastnictví, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 11 C 49/2006, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. října 2011, č. j. 69 Co 12/2009-309, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. října 2011, č. j. 69 Co 12/2009-309, se ruší a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 18. června 2008, č. j. 11 C 49/2006-214, zamítl žalobu o určení, že žalobkyně je vlastníci ve výroku označených nemovitostí (dále jen „sporné nemovitosti“) a rozhodl o nákladech řízení.

Rozsudkem ze dne 21. října 2011, č. j. 69 Co 12/2009-309, Městský soud v Praze k odvolání žalobkyně změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že určil, že vlastníci sporných nemovitostí je žalobkyně, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Jde přitom o v pořadí druhé rozhodnutí odvolacího soudu, když rozsudek ze dne 11. března 2009, č. j. 69 Co 12/2009-245, ve znění usnesení ze dne 27. května 2009, č. j. 69 Co 12/2009-268 (jímž odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že určil, že vlastníci sporných nemovitostí je žalobkyně), zrušil k dovolání žalované Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3619/2009, uveřejněným pod číslem 106/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 106/2011“), jenž je veřejnosti přístupný – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu dále citovaná – na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Odvolací soud vyšel z toho, že:

- 1) Žalobkyně jako prodávající a žalovaná jako kupující uzavřely dne 17. dubna 2002 a 3. července 2002 dvě kupní smlouvy o převodu sporných nemovitostí „v celkové hodnotě 13,200.000,- Kč“. Vlastnické právo žalované bylo vloženo do katastru nemovitostí s právními účinky ke dni 17. dubna 2002 (podle první smlouvy) a 3. července 2002 (podle druhé smlouvy).
- 2) K datu uzavření kupních smluv byl společníkem a jednatelem žalobkyně, jejíž základní kapitál činil 100.000,- Kč, A. K. (dále jen „A. K.“) a jedním z dalších společníků A. G. (dále jen „A. G.“). Žalobkyně byla zapsána do obchodního rejstříku dne 4. srpna 1995.
- 3) Žalovaná byla zapsána do obchodního rejstříku dne 15. dubna 2002, jejími společníky byly A. G. a její dcera Z. K. (dále jen „Z. K.“), manželka A. K. Jednatelkou byla Z. K. Základní kapitál činil 200.000,- Kč.
- 4) Důvodem uzavření kupních smluv, jež uzavřeli jménem žalobkyně A. K. a jménem žalované Z. K., bylo vypořádání účasti některých společníků v žalující společnosti z důvodů déle trvajících sporů.
- 5) Hodnota převáděných sporných nemovitostí nebyla stanovena znalcem jmenovaným soudem.

Na takto ustaveném základě odvolací soud dovodil, že ve světle závazného právního názoru vysloveného Nejvyšším soudem v R 106/2011 není žalující společností osobou jednajícím ve shodě s některým ze společníků žalované společnosti, a žalovaná společnost není osobou jednajícím ve shodě s některým ze společníků žalující společnosti.

S ohledem na shora popsaná skutková zjištění pak odvolací soud opětovně posuzoval, zda převod sporných nemovitostí podléhal ustanovení § 196a odst. 3 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“). V této souvislosti poukázal na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu k posuzování právnické osoby coby osoby blízké, jakož i na povahu právnických osob jakožto „entit vytvářených lidmi“.

V projednávané věci byl převáděn majetek, jehož hodnota převyšovala jednu desetinu upsaného základního kapitálu obou smluvních stran, ze žalobkyně, jejímž společníkem a jednatelem byl A. K., na žalovanou, jejíž společnicí a jednatelekou byla manželka A. K., paní Z. K. Uvedené fyzické osoby byly osobami blízkými ve smyslu § 116 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“). Odvolací soud uzavřel, že „za osobu blízkou jednatele právnické osoby (převodce) je třeba považovat i právnickou osobu (nabyvatele), ve které je jednatelem osoba blízká (navíc výslovně vyjmenovaná v § 116 obč. zák.), a kde je i společník osobou blízkou (navíc výslovně vyjmenovanou v § 116 obč. zák.) jednatele převodce“. Podle odvolacího soudu je tomu tak proto, že „lze důvodně usuzovat, že jednatel žalobkyně by pocítoval újmu nabyvatele jako újmu vlastní, když jednatel převodce má prostřednictvím jednatelky (a společnice) nabyvatele k nabyvateli blízký vztah a nepochybně tak i zájem na jeho poměrech. Z hlediska personálního vztahu jednatele a společníka žalovaného lze kvalifikovat vztah jednatele žalobkyně k žalované jako vztah obdobný rodinnému ve smyslu § 116 obč. zák. V projednávané věci dokresluje tento vztah i skutečnost, že jednatel žalobkyně se stal krátce po převodu nemovitostí společníkem a jednatelem žalované“.

Jelikož lze žalovanou považovat za osobu blízkou jednatele žalobkyně a převod sporných nemovitostí podléhal ustanovení § 196a odst. 3 obč. zák., přičemž kupní cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem a nejde o žádnou z výjimek upravených § 196a odst. 4 obč. zák., jsou kupní smlouvy absolutně neplatné (§ 39 obč. zák.).

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňujíc tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Výklad, podle něhož by se označené ustanovení mělo vztahovat i na případ převodu majetku jen proto, že jednatelekou žalované byla manželka jednatele žalobkyně, jde podle dovolatelky nad rámec dosavadní judikatury i odborné literatury a nepřipustně rozšiřuje okruh osob, na které ustanovení § 196a odst. 3 obč. zák. dopadá.

Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. prosince 2012) se podává z části první, čl. II bodu 7 zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. a je i důvodné.

Podle ustanovení § 196a obč. zák. společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění

závazků těchto osob, nebo na ně bezplatně převést majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku (odstavec první). Jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem (odstavec třetí).

Ustanovení § 135 odst. 2 obch. zák. pak určuje, že § 196a obch. zák. se použije i na společnost s ručením omezeným.

Jakkoliv výklad přijatý odvolacím soudem nepostrádá argumentační přesvědčivost a je (do určité míry) i v souladu s účelem sledovaným ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. (srov. např. rozsudek velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, uveřejněný pod číslem 67/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 67/2012“), Nejvyšší soud jej – z důvodů dále vyložených – nesdílí.

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. představuje výjimku z pravidla, podle něhož rozhodování o převodech či nabývání majetku a jejich podmínkách, jakož i uzavírání příslušných smluv spadá do působnosti (členů) statutárního orgánu (v poměrech společnosti s ručením omezeným srov. zejména § 13 odst. 1, § 133 a § 134 obch. zák.). Ustanovení o výjimce přitom nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována (obdobně srov. např. důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 5. února 2004, sp. zn. II. ÚS 624/2002, či rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008, uveřejněného pod číslem 67/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Z těchto důvodů Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že omezení plynoucí z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nedopadá na převody majetku na jakékoliv osoby, jež by mohly být považovány za osoby společnosti blízké či s ní spřízněné, ale toliko na převody majetku na osoby v citovaném ustanovení vypočtené (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009 či R 106/2011).

Takovými osobami jsou, jak správně uzavřel odvolací soud, i osoby blízké jednateli společnosti s ručením omezeným, jejíž majetek je převáděn, neboť jde o osoby uvedené v § 196a odst. 1 obch. zák.

Taktéž lze odvolacímu soudu přisvědčit, že za osobu blízkou fyzické osobě je nutné za určitých okolností považovat i právnickou osobu (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001, uveřejněný pod číslem 53/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 53/2004“). Uvedený závěr se přitom prosadí i v poměrech § 196a odst. 1 obch. zák. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2010, pod číslem 136).

Avšak tak jako ve vztazích mezi fyzickými osobami není z hlediska ustanovení § 116 obč. zák. podstatná jakákoliv jejich vzájemná vazba, ale jen vztah určité kvality, založený na poměru rodinném nebo na poměru obdobném poměru rodinnému, musí vztah fyzické a právnické osoby – má-li být právnická osoba považována za osobu blízkou osobě fyzické – vykazovat určité vlastnosti (srov. R 53/2004).

Z důvodů vysvětlených v R 53/2004 je právnická osoba (zásadně bez dalšího) osobou blízkou členu svého statutárního orgánu. U ostatních osob je třeba posuzovat, zda mají k právnické osobě vztah obdobný vztahu rodinnému a současně zda by důvodně pocítovaly újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní (v poměrech společnosti s ručením omezeným takovou osobou zpravidla

bude - byť nikoliv bezvýjimečně - společník). Pro založení poměru osob blízkých je ovšem nezbytný bezprostřední vztah dotčených osob; skutečnost, že právnickou osobu lze považovat za osobu blízkou jiné než dotčené fyzické osobě (byť by šlo o osobu této fyzické osobě blízkou ve smyslu § 116 obč. zák.), je sama o sobě nerozhodná. Jinak řečeno, okolnost, že právnická osoba na straně jedné a fyzická osoba na straně druhé mají společnou osobu blízkou, z nich ještě nedělá osoby, jež jsou si navzájem blízké.

Promítnuto do poměrů projednávané věci není skutečnost, že žalovaná byla osobou blízkou manželce jednatele žalobkyně, sama o sobě významná pro posouzení, zda byla (také) osobou blízkou jednateři žalobkyně. Nebylo-li zde v době uzavření kupních smluv přímého vztahu mezi jednatelem žalobkyně a žalovanou (např. nebyl-li jednatel žalobkyně osobou ovlivňující podstatným způsobem chování žalované ve smyslu § 66 odst. 6 obch. zák.), nešlo o osoby blízké bez ohledu na to, zda by případně jednatel žalobkyně důvodně pocítoval újmu, kterou utrpěla žalovaná, jako újmu vlastní.

Uvedený závěr nebrání posouzení, zda úmyslem (záměrem) obou smluvních stran při uzavření smluv nebylo dosáhnout výsledku, jenž odporuje zákonu nebo jej obchází (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1027/2006, uveřejněný pod číslem 40/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000 a ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1002/2006, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2001, pod číslem 34 a číslo 4, ročník 2009, pod číslem 54, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 a ze dne 23. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3796/2009).

Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem, odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

V dalším řízení se odvolací soud - dospěje-li opětovně k závěru, že převod sporných nemovitostí podléhal omezením zakotveným v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., vypořádá i s obranou dovolatelky, podle níž převod proběhl za tržní (obvyklou) cenu; přitom nepřehlédne závěry, jež Nejvyšší soud učinil v R 67/2012.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)

- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)